

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 13/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Klager har ikke vært bistått av advokat

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 15. juni 2021

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Tor Gunnar Framnes
Anders Grindaker

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) del I og II.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han vokste opp på ██████████, sammen med sine foreldre og sin yngre bror. Oppveksten er beskrevet som fin og aktiv, og han opplevde god omsorg hjemme. Han hadde også en vennegjeng som han holdt sammen med gjennom hele grunnskolen.

Etter ungdomsskolen begynte klager å jobbe på ██████████ hvor han jobbet frem til 1974, før han begynte på ██████████ og jobbet der frem til 1976. Da han sluttet på ██████████ var han sykemeldt i 6 måneder før han fikk jobb på ██████████. Her jobbet han frem til han reiste ut i tjeneste.

Klager tjenestegjorde i ██████████ i to kontingenter, fra ██████████ til ██████████ og fra ██████████ til ██████████.

Etter første kontingent i ██████████ fikk klager først jobb som ██████████ hos en kompis, før han fikk jobb på ██████████. Her jobbet han frem til etter tjenestegjøringen i sin andre kontingent. Etter ca. et halvt år etter hjemkomst ble han sagt opp på grunn av nedbemanning. Han var arbeidsledig en periode, frem til han fikk jobb på ██████████ i 1985. Her jobbet han frem til 1990. Etter dette fikk han igjen jobb på ██████████, hvor han jobbet fra 1990 til 1997.

På ██████████ fikk han kronisk betennelse i en albue, og ble operert. I 1998 ble han omskolert, og tok førerkort til alt av tunge kjøretøy. Fra 1999 til 2000 jobbet han som sjåfør for ulike aktører, før han i 2000 fikk jobb for ██████████ hvor han jobbet frem til 2013. I 2013 ble klager sykemeldt på grunn av ryggplager. I sykemeldingsperioden fikk klager slag. Klager kom ikke tilbake i arbeid etter dette.

Klager møtte sin kone i ██████████. Sammen har de ██████████ barn og ██████████ barnebarn.

Fra tjenesten er det beskrevet flere belastende hendelser. Klager oppgir å ha blitt siktet på med maskinkanon og kalasjnikov, at han var på krevende vaktoppdrag og så at en person han kjente ble drept da han kjørte på en stridsvogn med traktor mens klager så på. Videre fortelles om hendelse i Beirut hvor klager oppholdt seg sammen med fire andre. I Beirut gikk det av to bomber med kort mellomrom. På vei til flyplassen ble de stoppet av militssoldater, og det oppsto en situasjon som opplevdes dramatisk. Videre fortelles om en situasjon hvor en medsoldat tok ladegrep på våpenet sitt og siktet på klager, angivelig fordi medsoldaten ville hjem.

Krav om kompensasjon og billighetserstatning ble fremsatt for Statens pensjonskasse (SPK) 2. mars 2015.

Klager ble i SPKs vedtak av 18. juni 2015 tilkjent kr. 200 150,- i billighetserstatning, beregnet ut fra en VMI satt til 20 %.

Det er i anledning kompensasjonssaken innhentet en spesialisterklæring datert 20. januar 2019 fra psykologspesialist Morten Tvedt. Tvedt vurderer det slik at det hos klager ikke foreligger en aktiv, selvstendig psykisk belastningslidelse i dag. Han vurderer likevel at en PTSD kan ha foreligget og at denne i dag foreligger som en sårbarhet.

SPK avsto i vedtak 29. mars 2019 klagers krav om kompensasjon. Begrunnelsen for avslaget var at det ikke var sannsynliggjort at det var klagers psykiske plager fra tjenesten som gjorde at han falt ut av arbeid. SPK konkluderer med at klager ville falt ut av arbeid i 2013 uansett, også om man tenker tjenesten i Libanon bort.

Vedtaket ble påklaget av klager i e-post 8. mai 2019.

SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre vedtaket og saken ble oversendt Klagenemnda for behandling. Klager deltok under nemndsmøtet via telefon. En representant for SPK deltok via digital overføring.

2. Klagenemndas vurdering

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) del I og II.

Rett på kompensasjon forutsetter i henhold til kompensasjonsforskriften § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

Det fremgår av § 3 annet ledd at det alminnelige krav til årsakssammenheng gjelder, og at det må være sannsynlighetsovervekt for at tjenesten er årsak til den psykiske belastningsskaden. Det er klager som har bevisbyrden for at han er påført en skade som faller inn under dekningsfeltet for kompensasjonsforskriften.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng mellom tjenesten og psykiske plager er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014, hvor det heter:

«Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.»

Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personellens plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.»

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som kan dokumentere at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade under tjeneste.

Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Der det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon. Foreligger nedtegnelser mv. som ligger tett opp mot tjenesten, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Det fremgår videre av forskriften § 3 at for å legge til grunn årsakssammenheng, må det fremlegges en spesialisterklæring utarbeidet etter mandat fastsatt av Forsvarsdepartementet. Hvilken vekt erklæringen får i bevisvurderingen vil avhenge av en nærmere vurdering av spesialisterklæringen, herunder hvilket faktisk grunnlag erklæringen bygger på.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelige krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I. Utgangspunktet følger av de alminnelige erstatningsrettslige regler. Det er det mest sannsynlige faktum som skal legges til grunn.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse. Det oppstilles da ingen begrensninger for hvilke bevis som skal fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1572 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».*

Klager har redegjort for en rekke traumatiske opplevelser fra tjenesten. Nemnda anerkjenner at opplevelsene har vært traumatiserende og egnet til å gi klager psykiske plager.

For at vilkårene for å få kompensasjon skal være oppfylt må imidlertid de psykiske plagene man har fått fra tjenesten, være årsaken til at man har falt ut av arbeid. Dersom klager uansett ville ha falt ut av arbeid på grunn av annet enn tjenesten, er vilkårene for å få erstatning ikke oppfylt.

I sin spesialisterklæring vurderer Tvedt det slik at klager har vært utsatt for svært store belastninger i sin tjeneste, hvor flere av opplevelsene er tilstrekkelig til å utløse kriterium A for posttraumatisk stresslidelse. Flere av opplevelsene har han mestret godt, og ifølge erklæringen har han derfor ikke fått posttraumatiske reaksjoner på dem i etterkant. Enkelte episoder kan likevel ha vært traumeutløsende.

På bakgrunn av klagers egne beskrivelser, vurderer Tvedt at det kan fremstå som om klager rett i etterkant av tjenesten har hatt posttraumatiske plager som kan ha tilfredsstilt kriteriene for en PTSD-diagnose. I følge erklæringen fremstår det likevel som han har en bedring i disse plagene innen ett til to år etter tjenesten. Etter dette har han hatt begrensede plager. Disse har han håndtert på en god måte, med mindre tilrettelegginger i eget liv, og med få begrensninger i hans funksjon.

Tvedt skriver videre at det fremstår som om plagene har hatt en oppblomstring i etterkant av overveldende somatiske plager og belastninger i livssituasjonen i 2014. Det vises i den forbindelse til at klager falt ut av arbeid etter en ryggglidelse med påfølgende hjerneslag og skulderlidelse. Videre vises det til hans mors bortgang og at hans sønn får en alvorlig depresjon som har sammenheng med hans bipolare lidelse. Han blir på samme tid mistenkeliggjort for «lureri ift mye sykemeldinger og egenmeldinger» ved arbeidsplassen.

Tvedt konkluderer med at klager antakeligvis ville hatt bedre livskvalitet gjennom livet og i større grad får utfolde seg personlig, men det foreligger ikke indikasjoner på at hans arbeidsliv ville hatt en vesentlig annen utvikling enn slik det utviklet seg.

Basert på den informasjonen som fremgår av sakens dokumenter, er nemnda enig i Tvedts vurderinger om manglende årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers uførhet. Av sakens dokumenter fremgår det at klager falt ut av arbeid i 2013 på grunn av somatisk sykdom. Klager ble først sykemeldt på grunn av ryggplager, og fikk hjerneslag i sykemeldingsperioden. Etter dette kommer han ikke tilbake i jobb. På bakgrunn av dette kan ikke nemnda se at det er tjenesten som er årsak til at klager i dag er ervervsmessig ufør, og at det er sannsynlig at klager ville ha blitt ervervsmessig ufør uavhengig av tjenesten. I likhet med Tvedt kan nemnda derfor ikke se at klagers arbeidsliv ville ha hatt en vesentlig annen utvikling enn slik det har utviklet seg, om man tenker tjenesten borte.

Nemnda har etter dette ikke funnet at det foreligger årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers ervervsmessige uførhet, og slutter seg dermed til SPKs vurdering.

Kravet blir etter dette å avslå.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, den _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda